

Asia: VN/9732/2019

STM065:00/2019 Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Yleiset kommentit uudistuksesta ja esitysluonnokseen sisältyvistä ehdotuksista

- **yleiset huomiot ehdotetuista vanhempainpäiväraahajärjestelmän muutoksista**

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry kiittää mahdollisuudesta lausua perhevapaaudistuksesta.

NYTKIS on tyytyväinen, että esitys perhevapaaudistuksesta on saatu aikaan ja se on askel oikeaan suuntaan. Hallituksen esityksessä on tärkeitä ja hoivavastuun jakamista tukevia elementtejä, mutta esitetyssä muodossaan se jää kuitenkin vielä mielestämme vajaaksi niistä tavoitteista mitä sille on asetettu.

NYTKIS keskittyy omassa lausunnossaan nostamaan esille sukupuolten tasa-arvon kannalta merkittäviä kehityskohteita hallituksen esityksessä laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi.

NYTKIS pitää oikeansuuntaisena sitä, että esitys lisää miesten osallistumista pienten lasten hoivaan ja lähentää isien ja pienten lasten välistä suhdetta, mutta olemme huolissamme siitä, etteivät kannustimet isien vapaiden nykyistä suurempaan käyttöön lisäänty riittävästi tässä esityksessä. NYTKISin tavoitteena on jo pitkään ollut sellainen perhevapaamalli, jossa lisätään miehille perhevapajaksoja, esimerkiksi 6+6+6 -mallin mukaan.

- **kommentit raskaus- ja erityisraskausrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

Hallituksen esityksessä s. 102 todetaan, että ”Raskausrahaa maksettaisiin yhtäjaksoisesti 40 arkipäivältä siten, että raskausraha alkaisi hakemuksen mukaisesti aikaisintaan 30 arkipäivää ja viimeistään 14 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa. Raskausrahakauden voisi siten aloittaa joustavasti haluamanaan ajankohtana.” tämä ei kuitenkaan toteudu työsuhteessa olevilla, sillä työsopimuslaissa todetaan että 14 päivän raja on mahdollista vain työnantajan kanssa sopimalla.

Esitys heikentää adoptioiperheiden asemaa nykyisestä, sillä esityksen mukaan adoptioiperheet eivät ole oikeutettuja raskausrahaan. NYTKIS katsoo, että esitystä voisi muuttaa esimerkiksi siten, että adoption lapsipäätyöstä voisi alkaa oikeus raskausrahaan.

- **kommentit vanhempainrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

Pienten lasten hoivan tasaisempi jakaminen miesten ja naisten välillä voi tapahtua vain, kun miehet todella ottavat käyttöön heille tarkoitettun korvamerkityn osuuden vanhempainvapaasta. Tämän takaamiseksi vapaat on selkeästi merkittävä ja nimettävä molemmille vanhemmille kuuluviksi vapaiksi. Tässä yhteydessä on tärkeää, että puhutaan siitä, että on kyse heidän oikeudestaan.

Tilanteissa, jossa toinen vanhempi haluaa siirtää vanhempainvapaata toiselle vanhemmalle, katsomme, että menettelytavan tulee olla sellainen, että jos vanhempi ei halua itse käyttää omaa osuuttaan kokonaan, vaan haluaa siirtää luovutettavasta osiosta sitä toisen vanhemman käyttöön, siitä on sovittava erikseen. Lähtökohdan tulee olla, että kukin käyttää omat vapansa. Lain astuessa voimaan on tärkeää tiedottaa hyvin selkeästi uudesta vapaamallista ja tehtävä asenteisiin vaikuttamistyötä erityisesti työpaikoilla.

Esitetyssä vanhempainrahamallissa vanhempainrahan korotetut päivät maksetaan vanhempainrahakauden alusta alkaen ja menee näin ollen kaikki työnantajalle, jos vanhempainvapaalle jäävä on työsuhteessa ja saa vanhempainvapaan ajalta palkkaa. NYTKIS katsoo, että olisi perheille taloudellisesti kannustavampaa, jos korotettu vanhempainraha maksettaisiin sen ajanjakson alusta, jolloin vanhempi on itsenäisesti lapsen tai lasten kanssa kotona.

Hallituksen esitys heikentää lapsensa menettäneiden asemaa nykytilanteesta ja pidämme tärkeänä, että tältä osin esitystä vielä korjataan esimerkiksi Tanskassa käytössä olevan mallin mukaisesti, joka takaa 25 viikon suruloman lapsensa menettäneelle.

Esityksessä huoltajuus ja juridinen vanhemmuus kytketään vanhempainrahoikeuteen. NYTKIS katsoo, että tämä ei vahvista perheiden monimuotoisuuden tukemisen tavoitetta esimerkiksi apilaperheiden osalta. NYTKIS toivoo, että käynnistetään selvitys mahdollisuuksista luovuttaa vapaasti jaettavissa olevia päiviä myös henkilölle, joka on joko lapsen huoltaja tai lapsen juridinen vanhempi.

NYTKIS kiittää esitystä siitä, että yhden vanhemman perheiden asema paranee nykyisestä, koska kaikki vanhempainvapaa on perheen yhden vanhemman käytössä. Yhden vanhemman perheistä enemmistö on naisia.

Esitys pitää sisällään vuonna 2020 voimaan tulleen nykytilan säilyttämisen siitä, että päivärahan määräytymisperuste on 12kk ennen vanhempainrahakauden alkua. NYTKIS katsoo, että tämä määräytymisperuste mahdollisesti heikentää raskaana olevan vanhemman raskausrahan ja vanhempainrahan määräytymistä esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, jossa raskaana oleva vanhempi on ollut vaikean raskauden vuoksi pitkällä sairauslomalla palkan sijasta sairauspäivärahalla. Tällä on vaikutuksia myös yrittäjänäisten vanhempainrahan määräytymiseen. Katsomme, että valinnanvapautta vanhempainrahan määräytymisperusteena käytettäviä tuloja tulisi vahvistaa esimerkiksi ottamalla käyttöön mahdollisuus valita edellisen verotusvuoden ansiot 12 kuukautta edeltävien tulojen rinnalle.

- **kommentit muita sairausvakuutuslakiin ehdotettuja muutoksia koskien**

-

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin**

Esitetty muutos lakiin lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta on vaarassa heikentää perhepäivähoitajien toimeentuloa, jos varhaiskasvatuksen joustot suhteessa perhevapaan käyttöön vähentävät samalla perhepäivähoitajien kulukorvausta ja siten heikentää naisemmistöisen alan työntekijöiden asemaa.

Muita etuuslakeja koskevat muutosehdotukset

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista muihin etuuslakeihin**

-

Laki varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja koskevan lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettuun lakiin**

Esityksen mukaan lapsen ollessa poissa ennalta ilmoitetusti 13 viikkoa, oikeus samaan varhaiskasvatuspaikkaan säilyy. Varhaiskasvatusoikeuden säilyminen samassa päiväkodissa on lapsen ja perheiden etu. NYTKIS katsoo kuitenkin, että esitetty malli ohjaa toista vanhempaa käyttämään vain 13 viikkoa perhevapaitaan.

Laki työsopimuslain ja laki merimiesten työsopimuslain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista työsopimuslakiin ja laki merimiesten työsopimuslakiin**

NYTKIS katsoo, että esitettyssä vanhempainvapaamallissa on vielä työsopimuslakiin liittyviä ongelmia ja työsopimuslaki olisi syytä harmonisoida perhevapaauudistuksen tavoitteiden kanssa.

Suunnitellut joustot eivät toteudu siten, että ne kannustaisivat osa-aikatyön tekemistä perhevapaan aikana, sillä esitettyssä mallissa puolikas työpäivä kuluttaa kokonaisen vanhempainrahapäivän. NYTKIS katsoo, että mikäli kyseessä on esimerkiksi tietojärjestelmästä aiheutuva haaste, tulisi se korjata vastaamaan tavoitetta joustoista ja puolikkaan vanhempainrahapäivän käytöstä esimerkiksi osa-aikatyössä.

NYTKIS katsoo, että esitettävä oikeus viiden päivän omaishoitovapaaseen vahvistaa työssäkäyvien omaishoitajien asemaa hieman ja on askel eteenpäin nykytilasta, omaishoitajista enemmistö on naisia. Erityisen hyvää esitettyssä on se, että se katsotaan työssäoloon verrattavaksi ajaksi ja siltä ajalta kertyy myös vuosilomaa. Toivomme lain voimaan astumisen jälkeen seurattavan omaishoitovapaan käyttöä ja vaikutuksia. NYTKIS katsoo, että tulevaisuudessa on selvitettävä myös viiden päivän palkallisen omaishoitovapaan mahdollisuuksia.

Laki vuosilomalain ja laki merimiesten vuosilomalain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista vuosilomalakiin ja merimiesten vuosilomalakiin**

-

Liitelait (lakiehdotukset 18-29)

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista liitelakeihin**

-

Vaikutusten arviointi

- **Taloudelliset vaikutukset**

-

- **Vaikutukset julkiseen talouteen**

-

- **Vaikutukset kotitalouksiin**

-

- **Vaikutukset yrityksiin**

-

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

-

- **Muut yhteiskunnalliset vaikutukset**

-

- **Vaikutukset lapsiin ja perheisiin**

-

- **Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon**

-

- **Vaikutukset yhdenvertaisuuteen**

-

- **Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään**

-

- Onko jokin olennainen vaikutus jäänyt esityksessä arvioimatta tai liian vähälle arvoinnille? Jos on, niin mikä?

-

Hallituksen esityksen toimeenpano ja seuranta

- kommentit liittyen uudistuksen toimeenpanoon ja seurantaan

-

Muut mahdolliset kommentit

-

Kakkola Silla
Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry